

MYJ/MERING

Over noodpakketten en mr-tulp

Egbert Myjer *

Samenvatting | Oud EHRM-rechter Egbert Myjer myj/mert over dat anno 2024 wordt bepleit dat het tegengaan van klimaatverandering en het toestaan van euthanasie onder de in het EVRM vastgestelde rechten en vrijheden valt.

DOI | 10.54194/NTM.23192

© Author(s); licensed under Creative Commons Attribution 4.0

Op 12 december 2024 – twee dagen na de Dag van de Mensenrechten – hield Mark Rutte zijn eerste grote toespraak als nieuwe secretaris-generaal van de NAVO. Zijn boodschap loog er niet om: Het gevaar komt in volle vaart op ons af. We mogen niet wegstijgen. We moeten ons voorbereiden op een crisissituatie. Hij stelde: ‘Ik zal eerlijk zijn: met onze veiligheid is het niet goed gesteld. Het is de slechtste situatie uit mijn leven. Ik vermoed ook uit het uwe. We moeten zeer bezorgd zijn, ik ben het in elk geval.’

Voor de lidstaten was het een krachtige variatie op *si vis pacem, para bellum* (als je vrede wilt, zorg dat je voldoende bewapening hebt om oorlog te voeren); voor de burgers in de lidstaten was het een oproep om oorlogsdreiging serieus te nemen. Die laatste boodschap kwam ook in Nederland aan: op grote schaal werden noodpakketten ingeslagen met survivaaltenten, rampenrugzakken, noodradio's, waterfilters, gasbussen, flessen water, nooddrantsoenen en noem maar op.

In mijn vorige Myjmering¹ maakte ik al bezorgde opmerkingen over de algemene mensenrechtelijke situatie in vele delen van de wereld. En toen was Trump zelfs nog niet aan de macht in de VS. Woorden als die van Rutte brengen de zorg allemaal nog dichterbij. De indertijd zonder tegenstemmen (zij het wel met acht onthoudingen) door de leden van de Verenigde Naties aangenomen Universele Verklaring van de Rechten van de Mens van 10 december 1948 wordt blijkbaar her en der even vergeten. Inclusief de zo belangrijke woorden van de preambule en in artikel 28: ‘Eenieder heeft recht op het bestaan van een zodanige maatschappelijke en internationale orde, dat de rechten en vrijheden, in deze Verklaring genoemd, daarin ten volle kunnen worden verwezenlijkt’.

In ons eigen land werd de boodschap van de dag van de mensenrechten overigens niet vergeten. Minister van Buitenlandse Zaken Caspar Veldkamp reikte de *Human Rights Tulip* uit aan de winnaar, de *Community Peacemaker Teams*, en maakte daarbij een aantal behartenswaardige opmerkingen die het verdienen hier te worden vermeld:

■ Prof. mr. B.E.P. Myjer is oud-rechter van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens te Straatsburg en emeritus bijzonder hoogleraar Mensenrechten aan de Vrije Universiteit van Amsterdam.

1 NTM/NJCM-Bull. 2024, 50-1, p. 103.

‘Civil rights have been in decline for 18 consecutive years now, and nearly 80 per cent of the world’s population lives in countries where freedoms are restricted.

But even if the pushback is enormous, this is no excuse to compromise on human rights. There is never an excuse to compromise.

Human rights are central to our foreign policy and enshrined in our constitution. They are crucial for our security, prosperity and way of life. And they are universal.

Human rights may be embraced in different ways, expressed in different words, and discussed in varying tones, but in the end, the message remains the same. These rights remain rooted in the same universal values.

This Dutch government will continue the tradition we are all proud of. Because human rights can only be preserved if we stand up for them.’

Een andere boodschap die alle aandacht verdient is die van de Britse attorney-general Lord Hermer. KC. Op 30 januari 2025 hield hij een mooie interventie voor de Parlementaire Vergadering van de Raad van Europa, waar die dag werd gedebatteerd over de *Council of Europe Convention for the Protection of the Profession of Lawyer*.² Maar hij maakte ook belangrijke opmerkingen over het standpunt van de nieuwe Britse regering over het EVRM: ‘The new UK government will never withdraw from the ECHR or refuse to comply with judgments of the Court or requests for interim measures given in respect of the UK’. Het komt niet helemaal als een verrassing dat die boodschap niet door alle Britse media met groot enthousiasme werd ontvangen. Ik noem slechts The Sun, die daarna schamperde over ‘Labour’s slavish devotion to ECHR’ en The Times die meldde dat ‘Senior government sources fear that Lord Hermer will cause a Downing Street split and backbenchers say he is out of touch with the electorate.’

Er valt uit die tijd meer interessants te melden uit Straatsburg. Op 31 januari 2025 vond daar de officiële opening plaats van de gerechtelijk jaar van het EHRM. Daarbij plegen ook de voorzitters of vertegenwoordigers van de hoogste nationale rechtscolleges van de landen die partij zijn bij het EVRM aanwezig te zijn. En in de middag voorafgaande aan die Opening wordt voor hen ook altijd een seminar gehouden. Het thema van het 2025 seminar was ‘Protecting human rights in a world of Artificial Intelligence, algorithms and big data.’ Voor dat seminar is een 29 pagina’s tellend *Background Document* vervaardigd.³ In zijn inleidende woorden op het seminar stelde EHRM-president Marko Bosnjak onder meer:

‘Fortunately, various parts of the Council of Europe have been active in the last years on AI-related questions. Yet the legal landscape surrounding AI is still in its initial stages, both in terms of applicable regulations and case-law. It was only last year, in 2024, that the Member States adopted the landmark Framework Convention on Artificial Intelligence and Human Rights, Democracy and the Rule of Law, the first-ever international legally binding instrument aimed at providing a legal framework for the States to regulate the activities within the lifecycle of AI systems and their impact on human rights. What is interesting to note is the truly global reach of this instrument which is open for signature by non-Council of Europe Member States (and indeed has been signed by Israel and the United States of America) as well as the European Union.

2 Beschikbaar via <https://pace.coe.int/en/news/9764/pace-gives-green-light-to-new-council-of-europe-treaty-which-protects-the-profession-of-lawyer>.

3 Op www.coe.int/AI is ook een heel nuttig boekje te vinden met een Overview of the Council of Europe activities in the field of artificial intelligence.

Over the last years, the Court has been called upon to adjudicate cases concerning the impact of technology and machine learning on the protection of the rights and freedoms enshrined in the Convention. As we can see from the background paper, our existing caselaw is well-stocked with judgments and decisions regarding the use and impact of emerging technologies, a number of interesting applications are also pending.

These cases can undoubtedly assist our analysis of new applications on generative AI (the likes of ChatGPT etc.) and its implications, which must be approached with an understanding of this evolving legal context and the potential for significant developments in the near future. Indeed, surely one of the primary objectives of our Seminar is to familiarise ourselves, as judges and not technical experts, with the basic features and scope of AI to improve our understanding of where and how it is operating in our day-to-day lives.

Moreover, there have been cases at the national level and so your insights, distinguished guests and dear friends, play – as ever – a pivotal role in shaping the future of human rights in a world of AI and nourishing our discussions today on our shared responsibility of protecting human rights in this new technological era. I very much encourage you to take the floor when you have the opportunity. The more dialogue we generate the better.

We have asked our distinguished speakers to delve into some of the most pertinent questions raised by the development and use of AI systems, with a focus on identifying the challenges and opportunities that they represent for the protection of human rights.

We have structured the seminar around four topics: Council of Europe/European standards on Artificial Intelligence; Freedom of expression in the age of Artificial Intelligence; Artificial Intelligence and the right to a fair trial; and Addressing potential discrimination in Artificial Intelligence.'

Een video van het besprokene op het seminar kan worden bekeken op de website van het EHRM.

Protecting human rights in a world of Artificial Intelligence, algorithmes and big data. Dat hadden de regeringsvertegenwoordigers die bijna 75 jaar geleden, op 4 november 1950, het EVRM tekenden, toch echt niet kunnen bedenken. Zo goed als ik niet zou kunnen myjmeren over wat de *living instrument*-benadering in 2100 zal hebben opgeleverd.

Meer over de viering van de 75ste verjaardag van het EVRM een volgend keer.